

**Kangasniemen kunta
Ohje talousarvion 2027 ja
taloussuunnitelman 2028-29
laatimiseksi**

KUNNANHALLITUS 25.5.2026

OHJE TALOUSARVION 2027 JA TALOUSSUUNNITELMAN 2028-29 LAATIMISEKSI

1 Yleisperustelut ja rakenne

1.1 Suunnitelmien yleiset perusteet ja talouden kehitysnäkymät

VM:n keväällä 2026 julkaiseman Taloudellisen katsauksen mukaan vielä loppuvuodesta 2025 ennustettu taloudellinen toipuminen viivästyy Lähi-idän kriisin ja energian hinnan nousun vuoksi. BKT:n kasvu vuonna 2026 on ennusteen mukaan 0,6 prosenttia. Kasvun odotetaan kuitenkin kiihtyvän 1,7 prosentin tasolle vuosina 2027-2028. Työttömyys on korkealla ja työllisyyden paraneminen viivästyy, mikä jarruttaa kotimaisen kysynnän elpymistä. Kuntahallinnon taloustilanteen arvellaan heikkenevän hieman lähivuosina ja alijäämän olevan noin 0,4 prosenttia suhteessa BKT:hen vuosina 2026-2028.

Kuntien menoja kasvattaa erityisesti palkkaratkaisuista johtuva henkilöstökustannusten kasvu. Suhdannelitilanteen parantuessa verotulot kehittyvät suotuisasti ja alijäämä supistuu vuonna 2028 hieman, kun väliaikaiset leikkaukset valtionosuuksiin päättyvät. Peruspalveluiden painopiste on sivistys- ja kulttuuripalveluissa, joiden yhteenlaskettu palvelutarve on laskeva. Kustannusten ei kuitenkaan odoteta realisoituvan palveluiden tarpeen vähenemisen vauhdissa.

Edelleen vuodelle 2027 epävarmuutta ja kustannuspainetta muodostavat erityisesti työllisyyden hoidon kustannukset. Korkean työttömyyden myötä erityisesti passiivisen työmarkkinatuen kustannukset ovat olleet kasvussa. Tänä vuonna tulevan hankintalakiuudistuksen vaikutukset aiheuttavat myös epätietoisuutta järjestelmien ja ostopalvelujen tuleviin hankintaehtoihin.

Kuntien tulovirrasta merkittävän osuuden tuottavat verotulot ja valtionosuudet. Näistä kunnallisvero ja yhteisöveron jako-osuus muodostavat suurimman tulolähteen. Kuntien verotulojen kasvuksi ennustetaan 3,8 prosenttia vuosina 2027-2030.

Kunnan talousarviotyö aloitetaan kesäkuussa, kun talousarviovuoden 2027 budjettipohjat avataan vastuuhenkilöiden muokattaviksi. Pohjalukuina käytetään vuoden 2026 talousarviolukuja, palkkaliitteiden mukaisia henkilöstökuluja sekä tiedossa olevia verotulo- ja valtionosuusennusteita. Varsinainen euromääräinen budjettiraami liitetään ohjeeseen syyskuun alkuun mennessä, kun loppukesän verotulo- ja valtionosuusennustepäivitykset on julkaistu.

1.2 Valtionosuudet

Kunnan peruspalvelujen hintaindeksin arvioidaan olevan 3,5 prosenttia vuodelle 2027. Toukokuussa julkaistujen laskelmien mukainen valtionosuuden tasauksen määrä tulee tarkentumaan arvion mukaan todennäköisesti alaspäin.

Kuntaliiton 8.5.2026 julkaiseman ennakkollisen yhteenvetolaskelman mukaan Kangasniemen kunta saa vuonna 2027 valtionosuuksia 2 267 t€. Tuorein päivitetty kuluvan vuoden 2026 valtionosuusennuste on 2 470 t€. Tämänhetkisten ennusteiden mukaan muutos Kangasniemen peruspalveluiden valtionosuuden 2026-2027 vuosien välillä on 8,2 %. Valtionosuusennusteet päivittyvät vielä vuoden 2026 aikana ja talousarvion lopullisessa versiossa käytetään viimeisimmän julkaisun mukaista ennustetta.

1.3 Verotulot

Valtionvarainministeriön Kuntatalousohjelman 2027-2030 mukaan vuonna 2027 verotulojen ennustetaan kasvavan noin 3,7 prosenttia. Joidenkin tilapäisten verotukien poistuminen lisää hieman kunnallisveron tuottoa. Osana julkisen talouden sopeuttamista vapaaehtoisen eläkesäästämisen verotuki poistetaan vuodesta 2027 alkaen. Yhteisöveron maksuunpanon mukaisen kokonaistuoton arvioitu kasvu vuosien 2027-2029 on 0,6 prosenttia vuodessa.

Talousarvio-ohjetta laadittaessa viimeisin Kuntaliiton veroennuste on toukokuulta 2026. Ennusteen päivitykset perustuvat pääosin VM:n kevään kuntatalousohjelman arvioihin verotulojen kehityksestä. Kuntaliiton veroennustekehikon mukaan Kangasniemen kunnan verotulot vuonna 2027 ovat 13 617 t€. Ennuste on 67 t€ (0,5 %) enemmän kuin vuoden 2026 verotulot kevään ennusteessa. Viimeisimmän ennusteen mukaan vuoden 2026 verotulot ovat 13 550 t€, mikä on 98 t€ enemmän kuin talousarvioon kirjattu viime vuoden lopun ennuste.

Hallitusohjelman mukainen kiinteistöveron kasvu on 1,8 prosenttia vuodessa vuosina 2026-2030.

1.4 Väestönkehitys

Kangasniemen kunnan väkiluku vuoden 2025 lopussa oli ennakkotiedon mukaan 4 957 asukasta. Tilastokeskuksen väkilukuennusteen ennuste väkiluvuksi oli 39 asukasta suurempi. Vuoden 2026 lopun ennuste väkiluvuksi on 4 939 asukasta. Kangasniemen väkilukuennuste taloussuunnitelmavuosille on seuraava:

Vuosi	2026	2027	2028	2029
Väestö	4939	4880	4825	4771
Muutos	-18	-59	-55	-54

Vuoden 2026 muutoksen vähäisyys johtuu vuoden 2025 ennusteen ja toteuman erosta.

1.5 Henkilöstökulut

Kuntastrategian tavoitteena valtuustokaudella on edistää vuorovaikutteista, avointa ja tasa-arvoista työyhteisökulttuuria. Tähän kuuluu muiden muassa huolehtiminen tilojen terveellisyydestä ja turvallisuudesta.

Tavoitteiden toteutumisen seurannan työkaluina käytetään työhyvinvointikyselyjä, henkilöstön vaihtuvuuden seuraamista ja avoimien työpaikkojen hakijamääriä.

Uusien tehtävien hoitaminen vähenevillä resursseilla edellyttää prosessien ja toimintatapojen tehostamista. Tehokkuutta parannetaan digitaalisten palvelujen ja nykyaikaisten järjestelmien avulla. Samalla varmistetaan henkilöstön osaamisen ja työhyvinvoinnin kehittyminen kohdennetulla koulutuksella sekä hallinnonalat ylittävällä ja alueellisella yhteistyöllä. Henkilöstön ammattitaidon ja hyvinvoinnin turvaamiseen varataan talousarviossa riittävät resurssit.

Vuonna 2025 voimaantullut uusi kunta-alan työehtosopimus on voimassa vuoteen 2028. Vuodelle 2027 on huomioitu tiedossa olevaa palkkojen sopimuskorotusta 2,4 %. Kunnallisen palkkasopimuksen 2025-2028 kustannusvaikutus kunnille vuonna 2027 on +3,85 %.

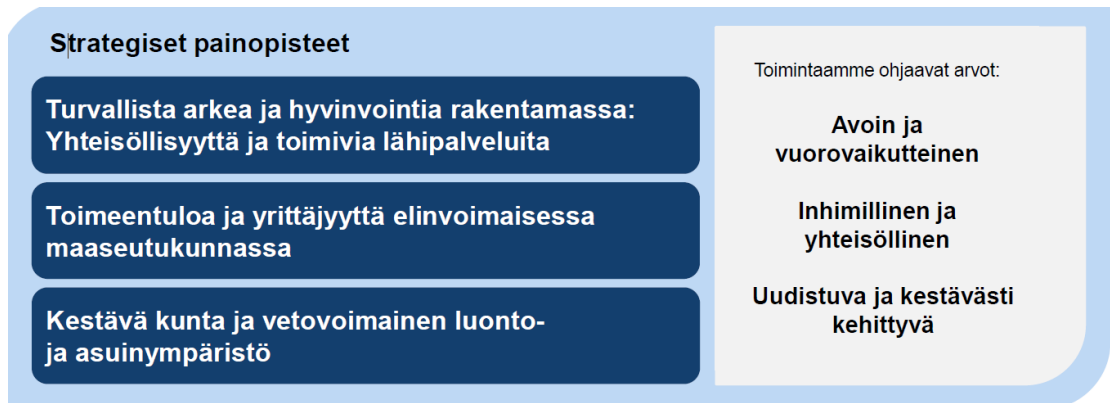
2 Talousarviolaadinnan lähtökohdat

2.1 Kuntastrategia

Kuntalain mukaisesti kuntastrategia ohjaa kunnan operatiivista sekä talouden suunnittelua ja toteuttamista. Kangasniemen uusi vuosille 2026-2029 laadittu kuntastrategia vahvistettiin kunnanvaltuustossa joulukuussa 2025. Toimialat nimeävät uudistetun strategian mukaiset tavoitteet, jotka ohjaavat talouden suunnittelua. Tavoitteissa pyritään huomioimaan muuttuva toimintaympäristö ja uuden kuntahallinnon muutostarpeet.

Talousarviossa on varmistettava riittävät resurssit, joilla turvataan laadukkaat ja asiakaslähtöiset palvelut, kuitenkin huomioiden tasapainoisen talouden ja muuttuvan toimintaympäristön haasteet.

Kangasniemen visio 2029 on: Turvallista arkea, hyvää elämää ja toimeentuloa kestävässä maaseutukunnassa.

2.2 Laskentaperusteet

Verot

Verot huomioidaan Kuntaliiton ylläpitämän ja julkaiseman veroennustekehikon mukaisesti. Veroennustekehikko on seuraavan kerran päivittymässä loppukesästä. Lopullisessa talousarviossa käytetään viimeisimmän julkaisun mukaisia ennusteita.

Sosiaalivakuutusmaksut

Palkkojen sivukulut huomioidaan viimeisten prosenttipäivitysten mukaisesti. Talousarvion laadintahetkellä sivukulut ovat keskimäärin 23,67 %. Luvussa on huomioitu tasausmaksua (ex eläkemenoperusteinen maksu) vuodelle 2027 yhteensä 2,85 %.

Tulot ja menot

Tuloja pyritään kasvattamaan vähintään 3 prosenttia niiden toimintatuottoerien osalta kuin se on mahdollista. Tuloilla pyritään kattamaan osa talouden tasapainossa pitämiseen tarvittavasta kustannusten vähennystarpeesta.

Toimintakuluissa haetaan säästöä elokuussa tehtävän raamin mukaisesti toimialoittain. Talousarviota laadittaessa huolehditaan kuitenkin siitä, että kriittiset kuluerät budjetoidaan riittävällä tasolla. Kuluihin haetaan arviolta 0,5 – 1,0 M€ suuruista pienennystä, josta osa voi toteutua tulojen lisäyksillä.

2.3 Lautakuntatasolla huomioitavia asioita

Talousarviovuoden 2027 laadinnan yhteydessä nostetaan erityistarkasteluun seuraavat toimialakohtaiset kohteet:

Kunnanhallitus

- Seutuyhteistyönä toteutettavat palvelut ja niiden hinnoittelun perusteet
- Elinkeinotoiminta ja hankkeet

- Henkilöstön valmentaminen tekoälyn vastuulliseen hyödyntämiseen ja sen riskien tunnistamiseen
- Työllisyys ja passiivisen työmarkkinatuen kustannukset
- ICT-järjestelmät ja niiden kehittäminen
- Sidosryhmähankinnat ja niiden jatkuminen

Tekniset palvelut

- Kesäkuussa vahvistettavan uuden Kiinteistöstrategian mukainen kiinteistöjen ylläpito ja kehittämien, riittävät resurssit
- Uudistetun vesihuoltolain mukaiset verkostoeselvitys ja omaisuudenhallintasuunnitelma vesihuoltolaitokselle 31.12.2027 mennessä
- Maankäyttöpalvelut, resurssointi
- Ruoka- ja siivouspalvelut
- Latujen ylläpidon tehostaminen ja latukoneen päivittäminen uudempaan
- Jäähallin peruskorjaus (investointi)

Sivistys- ja hyvinvointipalvelut

- Tilastrategian suunnittelu vastaamaan sivistys- ja hyvinvointitoimen tulevaisuuden tarpeita
- Kouluverkkoeselvityksen ja oppilasmäärän pienenemisen aiheuttamat mahdolliset toiminnalliset ja henkilöstömuutokset
- *Liikkuva Kangasniemi – luonnollisesti* toiminnan kehittäminen
- Lisääntynyt tuen tarve ja oppimisen tuen muutosten vaikutusten huomioon ottaminen perustoiminnassa
- Lukiokoulutuksen toiminnan ja markkinoinnin kehittäminen
- Koulukuljetusten toteutuminen ja uuden hallintajärjestelmän haltuunotto
- Maahanmuuttajille järjestettävän opetuksen sekä muiden palveluiden kehittäminen
- Nuorisotoimen/koulunuorisotoimen toiminnan kehittäminen

3 Talousarvion ja taloussuunnitelman käsittelyprosessi

Toimialajohtajat huolehtivat vastuualueensa talousarvioesityksen valmistelusta ja käsittelystä lautakunnassa ja muissa toimielimissä oman toimialansa euromääräisten tulo- ja menoarvioiden, kirjallisten perustelujen ja henkilöstösuunnitelmien osalta 31.10.2026 mennessä. Talousarvion 2027 lisäksi laaditaan erikseen kuntakohtaiset arviot taloussuunnitelmavuosien 2028-2029 menoiksi ja tuloiksi.

Talousarviokirjaan kirjattavien tavoitteiden tulee perustua kuntastrategiaan. Suositusten mukainen tavoiteasettelu liittyy strategiseen vaikuttavuuteen, asiakaslähtöisyyteen, palvelutoiminnan tuotantoon ja organisointiin. Lisäksi tavoitteiden tulee olla mitattavissa joko määrällisin tai laadullisin mittarein. Tämä on olennaista paitsi toiminnan tavoitteiden

toteutumisen seurannan, myös toiminnan kehittämisen kannalta. Toimialajohtajat valmistelevat tehtäväalueiden tavoitteet yhdessä esimiesten kanssa.

Budjetoinnissa käytetään Accuna-järjestelmää, joka toimii paitsi talousarvio-, myös raportointityökaluna. Accuna-järjestelmän ja kirjanpidon järjestelmän välillä on integraatio, jonka avulla toteumatieto siirtyy kirjanpidosta Accunaan. Järjestelmä on hankittu tehostamaan tiedolla johtamista läpi organisaation. Toimialat vastaavat talousarviolukujen syötöstä Accunaan talousarvio-ohjeen ja siihen myöhemmin liitettävän budjettiraamin mukaisesti. Palkkojen sivukulut päivittyvät palkkatilien riippuvuustilien kautta automaattisesti.

Henkilöstökulut perustuvat henkilöstö- ja koulutussuunnitelmaan, missä esitetään henkilöstön määrä- ja rakennetiedot sekä arviot tulevista muutoksista. Toimialajohtajat vastaavat viime kädessä siitä, että heidän vastuualueidensa talousarviossa varaudutaan kaikkiin toiminnasta talousarviovuoden aikana aiheutuviin henkilöstömenoihin eli vakituisten henkilöstön, sijaisten ym. määräaikaisten henkilöiden palkkaamiseen ja sopimusten mukaisiin työaikakorvauksiin.

Sisäiset tuotot ja kulut koordinoidaan talouspalvelujen toimesta yhteistyössä palvelujen tuottajien kanssa.

Talousarviotyössä pyritään hyödyntämään kuntalaisia osallistavaa budjetointia.

4 Investointiohjelma 2027 ja investointisuunnitelma 2028-2029

Investointisuunnitelma laaditaan sitovana talousarviovuodelle 2027 ja alustavana suunnitelmavuosille 2028-2029. Toimialat tekevät 15.9.2026 mennessä alustavan, perustelut sisältävän esityksensä investointiohjelmaan vuodelle 2027 ja investointisuunnitelmaan vuosille 2028-2029 sisällytettäväksi kohteiksi. Esitystä laadittaessa tulee tarkistaa vuoden 2026 investointiohjelman toteutumistilanne ja huomioida mahdolliset määrärahamuutokset ja -tarpeet seuraaville vuosille. Investointiohjelmaan esitettyjen hankkeiden osalta on myös esitettävä selvitys siitä, millainen kustannuksia lisäävä tai pienentävä vaikutus investoinnilla on tulevaisuudessa kunnan toimintojen nettokustannuksiin. Myös 10 t€ ylittävät ICT-investoinnit esitetään investointiohjelmassa.

Tekninen toimiala huolehtii investointiohjelman- ja suunnitelman yhteenvedon laatimisesta. Investointien osalta käytetään harkintaa hankkeiden tarpeellisuudesta ja aikatauluista. Etusijalla tulevat olemaan sellaiset hankkeet, joilla voidaan osoittaa saatavan kustannussäästöjä tai jotka parantavat kunnan elinvoimaisuutta.

Investointiohjelman ulkopuolelle jäävät mahdolliset leasing- tai vuokratuella rahoitettavat hankkeet, joiden rahoituskulut huomioidaan kuitenkin käyttötaloudessa.

5 Talousarviovalmistelun aikataulu

Mihin mennessä	Käsittelijä	Mitä
25.5.	kunnanhallitus	talousarvio-ohjeiden hyväksyminen, 1. kierroksen talousarviokierroksen liikkeelle laitto
31.8.	vastuualueet	tulo- ja menoarviot Accunaan, henkilöstö- ja koulutussuunnitelmat
15.9.	vastuualueet	investoinnit tekniselle
21.9.	lautakunnat	talousarvion luvut
28.9.	kunnanhallitus	talousarvion 1. virallinen käsittely
lokakuu	valtuustoseminaari	talousarvio
31.10.	lautakunnat	talousarvion tavoitteet
26.10.	kunnanhallitus	talousarviokatsaus, esitys veroprosenteista
9.11.	kunnanvaltuusto	veroprosentit (veroprosentit ilmoitetaan Verohallinnolle viimeistään 17.11.26)
30.11.	kunnanhallitus	lopullinen talousarvion- ja suunnitelman sekä investointiohjelman hyväksyminen
7.12.	kunnanvaltuusto	lopullinen talousarvion- ja suunnitelman sekä investointiohjelman hyväksyminen